

*Вишньов В.**

НАСЛІДКИ ДЛЯ ІНДО-АМЕРИКАНСЬКОЇ ЯДЕРНОЇ УГОДИ В РАЗІ ПОВТОРЕННЯ ІНДІЙСЬКИХ ЯДЕРНИХ ВИПРОБУВАНЬ

1 жовтня 2008 року Сенат США ратифікував американо-індійську угоду зі співробітництва у сфері мирної атомної енергетики та нерозповсюдження. Дана угода передбачала розподіл ядерних об'єктів Індії на 2 групи: 1) «мирні», які Були поставлені під гарантії МАГАТЕ (15 реакторів); 2) ті, що використовувались у військових цілях. В обмін на постановку частини ядерних об'єктів від гарантії, Індію було виключено зі списку країн, до яких заборонено експортувати ядерні матеріали та інші «чутливі технології» (але лише якщо все це буде використовуватися на об'єктах, які поставлені під гарантії) [1, с.2].

Сполучені Штати також натиснули на Групу ядерних постачальників (ГЯП), так що консенсусним рішенням усі члени ГЯП зняли обмеження. Відповідно, повернення до обмежень щодо Індії видається тепер вкрай важким через необхідність нового консенсусного рішення, а це вже майже неможливо через зацікавленість певних країн (так, Індія вже уклала багатомільйонні контракти з Російською Федерацією, Сполученими Штатами, Францією, Канадою та Казахстаном).

Фактично, адміністрація Дж.Буша-молодшого підписала достатньо сумнівну угоду без видимих переваг для себе (окрім перспективи отримання значних надприбутків для напівдержавних військових компаній) [2]. У той же час, була застосована система подвійних стандартів, яка значно погіршила і без того нелегку справу ядерного нерозповсюдження – Група ядерних постачальників втратила свій авторитет, адже вона створювалась сааеме у відповідь на випробування «індійського мирного атомного пристрою» у 1974 році.

На сьогоднішній день немає причин підозрювати Індію у намірі провести чергові ядерні випробування, однак, все ще може повторитися ситуація із випробуваннями 1998 року, які стали прикрою несподіванкою для всієї світової спільноти. Не так давно відставні військові високопосадовці (наприклад, Сантханам) виступали із заявами, що Індії вкрай необхідно ще раз встигнути провести випробування термоядерної зброї, доки країною ще не підписаний Всеохоплюючий договір про заборону випробувань ядерної зброї.

На це є дві причини: 1) показати ефективність та реальність своїх засобів ядерного стримування; 2) виникло питання щодо успішності термоядерних випробувань 1998 року. За свідченнями спеціалістів потужність вибухів не досягла навіть половини від запланованої потужності у 35 Кт. Та й повністю гарантувати успішність подальших термоядерних вибухів лише після однієї серії випробувань майже неможливо [8].

Звісно, на сьогодні подібні випробування загрожують Індії міжнародною ізоляцією та нереальністю подальшого отримання постійного місця у Раді Безпеки ООН в разі її реформування, але формулювання висловлювань військових («...що буде, коли (замість «що буде, якщо...») Індія повторно випробує ядерну зброю» примушує задуматись.

Під час своєї зустрічі із президентом США Бараком Обамою прем'єр-міністр Індії М.Сінгх обіцяв до кінця 2010 року ратифікувати Всеохоплюючий договір про заборону випробувань ядерної зброї, вже майже ясно, що акт ратифікації не буде виконано в заявле-

* студент 6 курсу спеціальності «міжнародні відносини» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. Галака С.П.

ний термін. Та й сам Обама досить обережно поводить себе щодо цієї угоди (США постійно затягують поставки «чуттєвих технологій») [3].

Де-факто, дана угода в значному ступені допомагає індійській військовій програмі, адже вивільнює для військових цілей ядерних матеріалів, у яких Індія відчуває значний дефіцит (навіть «ядерний пристрій» 1974 року був зібраний з американо-канадського плутонію, який було збагачено на американській важкій воді).

Що ж можуть зробити Сполучені Штати у випадку повторення індійських термоядерних випробувань? По-перше, США можуть вийти з Угоди (за умовами Угоди вимагається попереднє повідомлення про вихід за 1 рік, однак, через наявність у Індії нових міжконтинентальних балістичних ракетноносіїв Агні-5 США можуть розцінити нові ядерні випробування як загрозу своїй національній безпеці і проігнорувати вимогу щодо терміну виходу з Угоди) [4]. США можуть використати подібну причину для пояснення індійських випробувань (тобто, Індія в разі здійснення випробувань у відповідь на пакистанські або китайські випробування може пояснити їх зміною стратегічної ситуації, тоді США можуть зробити вигляд, що «не помітили» індійських випробувань) [1, с.5].

По-друге, відповідно до Акту про Атомну енергію, США у випадку ядерних випробувань мають право вимагати повернення усіх ядерних матеріалів та обладнання, що Були передані за контрактами за весь період співробітництва між Індією та США [1, с.6].

По-третє, подальші умови торгівлі «чуттєвими технологіями» можуть стати більш жорсткими. Однак, виникає питання, наскільки цей крок буде ефективним, враховуючи широту кола нових партнерів Індії у цій сфері, які навряд чи захочуть відмовлятися від вигідних контрактів [1, с.8].

Тож, відповідь на повторні індійські випробування є складною для прогнозування. Однак, вона буде залежати від наступних факторів:

1) політичної волі Вашингтону. Обама більш рішуче налаштований боротися із розповсюдженням ядерної зброї. Крім того, Президент або Конгрес можуть прийняти новий законодавчий акт, який згорне співпрацю з Індією [5].

2) внутрішньополітичне лобі (сюди буде відноситися як вплив численної індійської діаспори, так і військових компаній, які отримують значні прибутки від військових поставок до Індії) [6].

3) баланс сил в регіоні. Якщо випробування будуть викликані необхідністю демонстрації засобу стримування у відповідь на територіальні зазіхання з боку КНР або Пакистану, то скоріш за все США закриють на них очі, така ж реакція буде і у випадку проведення попередніх ядерних випробувань сусідами Індії. Але якщо випробування не матимуть попередніх серйозних підстав, то відповідь буде жорсткою, адже ситуація може спровокувати дестабілізацію на всьох Пакистан – Афганістан, Іран – Пакистан – КНР [7].

Таким чином, при повторних ядерних випробуваннях США не обов'язково будуть згортати співробітництво з Індією у сфері мирного атому, але все буде залежати від обставин проведення випробувань та тієї Адміністрації США, яка буде знаходитись при владі.

Література

1. Justine Isola If India Tests? The Implications for the Indo-US Civil-Nuclear Deal – IDSA Issue Brief – 26.08.2010. – 10 p.
2. Jayshree Bajoria, Esther Pan The U.S.-India Nuclear Deal. – Backgrounder: Council on Foreign Relations. – 20.11.2009 // http://www.cfr.org/publication/9663/usindia_nuclear_deal.html
3. Brahma Chellaney Obama's India-Nuclear Legacy. – Asian Age. – 18.06.2008 // <http://chellaney.spaces.live.com/blog/cns!4913C7C8A2EA4A30!622.entry>

4. Lawrence W. Korb, Winny Chen US must suspend deal if India tests another nuke. – The Washington Times. – 11.11.2008.
5. Michael A. Levi, Charles D. Ferguson U.S. India Cooperation: A Strategy for Moving Forward. – CSR. - №16. – 06.2006. p.19.
6. Mira Kamdar Forget the Israel Lobby. The Hill's Next Big Player Is Made in India. – The Washington Post. – 30.09.2007.
7. Urjit R.Patel Crucial Deadline for Nuclear Energy Business in India. – The Brookings Institution // http://www.brookings.edu/opinions/2010/0817_nuclear_energy_india_patel.aspx
8. Sanjoy Majumder Indian Nuclear Tests «did not work». – BBC News/South Asia. – 27.08.2009 // <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8225540.stm>